

LUNA

Kristine Nymo

## Bacheloroppgave

# «De ønsker å bli sett» - En kvalitativ studie av innagerende elever

«They want to be seen» – A qualitative study of introverted pupils

GLU 5-10

2018

Samtykker til tilgjengeliggjøring i digitalt arkiv Brage

JA  NEI

---

## Norsk sammendrag

<b>Tittel:</b> «De ønsker å bli sett» - En kvalitativ studie av innagerende elever	
<b>Forfatter:</b> Kristine Nymo	
<b>År:</b> 2018	<b>Sider:</b> 33
<b>Emneord:</b> Innagerende, introvert, anerkjennelse, selvverd, inkludering	
<b>Sammendrag:</b> <p>Denne kvalitative studien søker etter svar på problemstillingen: Hvordan kan læreren ivareta innagerende elever? Studien har bestått av intervjuer av tre lærere fra ungdomsskolen og mellomtrinnet og en teoretisk gjennomgang med fokus på innagerende atferd, anerkjennelse, selvverd og inkludering. Siktemålet har vært å ha en lærertilnærming.</p> <p>Resultatene viser at innagerende elever er en usynlig og litt forsiktig gruppe som kan gå under radaren over lang tid. De gjør lite ut av seg, og trekker seg unna i sosiale og faglige settinger. Fordi dette er et stille atferdsproblem kan læreren tro at alt er bra, sett i lys av atferdsproblemer som gir seg til kjenne gjennom utagerende atferd. Det er lærerens ansvar å identifisere de innagerende elevene. Videre skal læreren skape trygge rammer og gode relasjoner rundt disse elevene, og ut fra dette gi de utfordringer og rom til faglig og sosial utvikling.</p>	

---

## Engelsk sammendrag (abstract)

<b>Tittel:</b> «They want to be seen» - A qualitative study of introverted pupils	
<b>Author:</b> Kristine Nymo	
<b>Year:</b> 2018	<b>Pages:</b> 33
<b>Keywords:</b> Introverted, shy, acknowledgement, self-worth, inclusion	
<b>Summary:</b>  <p>This qualitative study seeks to answer the thesis: How can teachers attend to introverted pupils? The study has consisted of interviews of three teachers from lower secondary school and upper primary level and a theoretic study focused on introverted behavior, acknowledgement, self-worth and inclusion. The aim has been to have a teacher's approach.</p> <p>The results show that introverted pupils are invisible and a careful group that can go unnoticed over a long period of time. They don't make a lot of noise and backs away in social and scholastic settings. Because this is a quiet behavioral problem the teacher may think that the pupil is fine, especially compared to behavioral problems which is more unrestrained. It's the teachers responsibility to identify the introverted pupils. Also, the teacher must create a safe environment and good relations around these pupils, and from this give them challenges and room to academic and social development.</p>	

## Forord

Denne bacheloroppgaven markerer snart fire år med lærerstudier. Og etter stadig mer klasseromserfaring som vikarlærer kan jeg allerede si en ting sikkert: Det var ikke det jeg forestilte meg at det skulle bli. Både på godt og vondt. For det finnes ikke noen fasit i noen bøker på hvordan du skal jobbe i klasserommet. Du kan støtte deg på så mye forskning og teorier som du vil, men praksis er så mye mer komplekst. Derfor har det vært viktig for meg å holde et praksisrettet fokus på denne oppgaven i et forsøk på å fange opp denne kompleksiteten.

I lys av dette ønsket jeg å skrive om de elevene som drukner litt i mengden. De som ikke skriker høyt, de som er der, men som kanskje ingen ser. For det er en ting hva bøkene sier om disse elevene, noe annet er hvordan dette faktisk i en hektisk skolehverdag. Jeg har selv kjent på den dårlige samvittigheten etter undervisning på hvilke elever som har sugd til seg mesteparten av oppmerksomheten min. Hva med resten? Hva har det å si for dem at de ikke blir sett like hyppig?

Det har vært veldig lærerikt å gå i dybden på dette teamet. Den viktigste erfaringen jeg opplever å sitte igjen med er at de måtene som er gode å møte disse stille elevene på egentlig er de samme for alle elever. For når alt kommer til alt så ønsker jo alle å bli sett og forstått for den de er, og det er da jeg som lærer kan tilrettelegge for at alle elevene får det de trenger for å ha det godt på skolen.

Jeg ønsker å takke de lærerne som stilte opp som informanter og bidro med sine tanker, erfaringer og meninger om emnet. Det har vært spennende å se hvordan forskjellige lærere har så mange like og ulike opplevelser om samme tema, og hvordan klasseromslivet med disse elevene er sammenlignet med litteraturen. Videre vil jeg også rette en stor takk til veilederne jeg har hatt denne perioden: Tone Brendløkken og Maike Luimes. De har gitt meg gode råd, tilbakemeldinger og tips i skriveprosessen som har hjulpet meg mye. Til slutt vil jeg si takk til Mari Lise Stenvik Kvistad for korrekturlesing. Tusen takk til alle for deres bidrag.

Hamar, 31. mai 2018

# Innhold

## Innholdsfortegnelse

<b>NORSK SAMMENDRAG</b> .....	<b>3</b>
<b>ENGELSK SAMMENDRAG (ABSTRACT)</b> .....	<b>4</b>
<b>FORORD</b> .....	<b>5</b>
<b>INNHold</b> .....	<b>6</b>
<b>1. INNLEDNING</b> .....	<b>8</b>
1.1 PROBLEMSTILLING .....	8
1.1.1 Begrepsavklaringer.....	9
1.2 OPPBYGNING .....	9
<b>2. TEORI</b> .....	<b>11</b>
2.1 INNAGERENDE ATFERD.....	11
2.2 INNAGERENDE ELEVER .....	11
2.3 ANERKJENNELSE .....	12
2.4 SELVVERD.....	13
<b>3. METODE</b> .....	<b>16</b>
3.1 KVALITATIV METODE .....	16
3.1.1 Det kvalitative forskningsintervju.....	16
3.2 INFORMANTER .....	16
3.3 DATAINNSAMLING .....	17
3.4 ANALYSE AV DATA.....	17
3.5 ETISKE VALG .....	18
3.6 VALIDITET OG RELABILITET.....	18
<b>4. FUNN/PRESENTASJON AV DATA</b> .....	<b>19</b>
4.1 DE INNAGERENDE ELEVENE.....	19
4.2 Å OPPDAGE DE INNAGERENDE ELEVENE .....	19
4.3 SKOLERELATERTE PROBLEMER FOR INNADVENDETE ELEVER.....	20
4.4 KONKRETE ARBEIDSMÅTER .....	21
<b>5. DRØFTING</b> .....	<b>24</b>
5.1 INNAGERENDE ELEVER .....	24
5.2 UTFORDRINGER.....	25

---

5.3	IVARETA INNAGERENDE ELEVER .....	26
<b>6.</b>	<b>KONKLUSJON .....</b>	<b>29</b>
	<b>LITTERATURLISTE.....</b>	<b>30</b>
<b>7.</b>	<b>VEDLEGG.....</b>	<b>32</b>
7.1	VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE/SAMTYKKEERKLÆRING.....	32

# 1. Innledning

En stor del av skolens arbeid er å utvikle elevenes sosiale kompetanse, som er en avgjørende faktor for at elevene skal være i stand til å etablere og vedlikeholde sosiale relasjoner (Ogden, 2015, s. 27). Viktigheten av dette kommer til uttrykk gjennom den nye overordnede delen til læreplanen, hvor et tema er «Sosial læring og utvikling». Her fortelles det at i skolen skal elever utvikle identitet, selvbylde, meninger og holdninger sammen med andre. Dette skal lærerne legge til rette for gjennom å fremme kommunikasjon og samarbeid (Regjeringen, 2017, s. 10).

En utfordring lærere møter i dette arbeidet er elevene med innagerende atferd. Dette er elever som blir usynlige, og som får mindre fokus enn mer utadvendte medelever (Lund, 2009, s. 376). Disse elevene kan ha negativt selvbylde, lav selvtilit og utfordringer med kommunikasjon. Utvikling av denne atferden kan i verste fall bli et emosjonelt atferdsproblem.

Det er viktig å påpeke at det ikke er direkte negativt å være innagerende. Det er et personlighetstrekk, og sier mye om omgivelser og læremåter som passer for individet (Ogden, 2015, s. 167-168). En tendens som har gjort seg gjeldende innenfor skolen er at kulturen krever utadvendte verdier av elevene. Dette trekkes frem av Ingrid Lund som viser til Kunnskapsløftet hvor det understrekes at kommunikasjon er en grunnleggende ferdighet som elevene må mestre. Dette byr på utfordringer for den innagerende eleven (Lund, 2016, s. 432). I stedet for at de innagerende elevene skal presses til å snakke høyere, bør fokuset ligge på å se elevens verdier og jobbe ut fra dette. På lik linje som at noen elever trenger ekstra støtte i fag, er det noen elever som trenger ekstra sosial ferdighetstrening (Ogden, 2015, s. 169). I den nye overordnede delen av læreplanen understrekes det at i skolen skal det ansees som en verdi å skille seg ut, og at ulikheter er noe som må anerkjennes og verdsettes (Regjeringen, 2017, s. 6)

## 1.1 Problemstilling

Innagerende elever er ofte mindre populære blant sine medelever, de opplever oftere avvising og har generelt færre venner. De er derfor mer utsatt for ensomhet enn andre elever (Lund, 2009, s. 376). I redsel for å bli avvist er det vanlig at denne type elever isolerer seg og blir usynlige. I en hektisk skolehverdag blir derfor denne elevgruppen lett ignorert, og kan gå under lærerens radar over lengre tid (Lund, 2009, s. 377). I prosessen med løsning av elevens



---

atferdsproblemer er et av de viktigste prinsippene at problemer blir identifisert og at tiltak settes inn så tidlig som mulig (Ogden, 2015, s. 34). Det er derfor en ekstra utfordring med atferdsproblemer som er lite synlige. Atferden til disse elevene kan bli oversett fordi det ikke fremstår som å være et problem siden de er stille og ikke forstyrrer noen (Lund, 2008, s. 79).

En utfordring som da gjør seg gjeldende er hvordan det er for lærere å jobbe med disse elevene når utfordringene har fått utvikle seg over tid. Et gjentakende begrep i den nye overordnede delen til læreplanene er at elever skal anerkjennes. De skal anerkjennes for det å være barn og unge, og de skal anerkjennes for sin unikhhet og verdier som de står for (Regjeringen, 2017). På bakgrunn i dette belyser denne oppgaven følgende problemstilling:

*Hvordan kan læreren ivareta elever med innagerende atferd?*

Oppgaven har et lærerperspektiv og fokuserer på hva læreren kan se etter for å identifisere innagerende elever og hvordan disse atferdsproblemene kan jobbes med. Siktemålet er å hjelpe elevene med å utvikle en god sosial kompetanse.

### **1.1.1 Begrepsavklaringer**

Flere begrep benyttes om sjenanse, blant annet introvert, tilbaketrukket, depresjon, hemmet atferd, sosial angst, innagerende og innadvendt (Lund, 2008, s.78). Denne oppgaven bruker utelukkende innagerende atferd som begrep. Dette er valgt for å holde orden på begrepsbruken, men også ut fra Ingrid Lunds bruk av begrepet, som benytter dette på grunn av motsatsen i utagerende atferd i form av problematferd (Lund, 2012, s. 25). Selv om innagerende brukes som det gjennomgående begrepet i denne oppgaven er dette blitt gjort på en måte som ikke endrer meningsinnhold i oppgavens litteratur.

Begrepet atferd er benyttet i problemstillingen fordi oppførsel som kommer som følge av å være veldig innagerende kan være et atferdsproblem i skolen fordi det hindrer utviklingen av elevens sosiale kompetanse. Dette viser også at litteratur om atferd er et av fokusområdene.

## **1.2 Oppbygning**

Innledningen redegjør for bakgrunnen til temaet og dagens status. Her presenteres oppgavens problemstilling og begrunnelse for vinklingen. Videre er det en begrepsavklaring og en avgrensning av hva denne oppgaven belyser. Teorikapitlet presenterer innganger til

problemstillingen som er å finne i litteraturen. En teori som sees på er Axel Honnets anerkjennelsesteori. Andre viktige aktører er Terje Ogden, og forskningen til Ingrid Lund. Anne Lise Schibbye og Berit Bae blir også brukt i redegjørelsen for anerkjennelse. Knyttet til definering av innagerende atferd brukes blant annet arketyperne til Gustav Jung. Metodekapitlet redegjør for den metodiske inngangen til løsningen av problemstillingen gjennom bruk av kvalitativ metode og intervjuer. I Funn analyseres intervjuene for å finne sammenfall og mønstre. Drøftingen setter litteraturen og intervjuanalysen sammen for å finne innganger som kan besvare problemstillingen. Konklusjonen oppsummerer hovedpunktene som har kommet frem gjennom drøftingen i form av konkrete arbeidsmåter.

## 2. Teori

### 2.1 Innagerende atferd

Carl Gustav Jung lanserte i 1923 sin kategorisering av mennesker: de introverte og de ekstroverte (Befring & Duesund, 2012, 451-452). Kategoriseringen baserte seg på tendenser mennesket hadde til å handle på gitte måter, kalt arketyper (Jung, 1975, s. 75). Skillet mellom de introverte og ekstroverte var ens vektlegginger av subjektive og objektive forhold til omverdenen. De ekstroverte har en tendens til å la seg påvirke ut fra hva og hvem de har rundt seg (Jung, 1975, s. 23). De vil være der det skjer, og har et stort behov for sosiale sammenhenger (Ogden, 2015, s. 167). Dette kan gå på bekostning av subjektive impulser slik som tanker, ønsker, affekter, behov og emosjoner (Jung, 1975, s. 28). De introverte derimot har en subjektiv anskuelse av verden, hvor fokus er på iakttagelse og erkjennelse gjennom sansene (Jung, 1975, s. 71). De innadvendte søker etter meningen bak det de opplever, er mer konsentrerte, jobber saktere og holder helst fokus på en og en ting (Ogden, 2015, s. 167). Den introverte vil stå i en evig kamp med inntrykkene fra objektene i omverden (Jung, 1975, s. 77). Dette skaper atferd preget av sjenerthet, sosial isolasjon og tilbaketrekning (Befring & Duesund, 2012, 451-452).

### 2.2 Innagerende elever

Sjenerthet er en naturlig reaksjon som alle opplever i forskjellige situasjoner, uten at man nødvendigvis er innagerende. Det er en forsvarsmekanisme som sørger for årvåkenhet i møte med nye ting (Lund, 2016, s. 431). Det er i seg selv er ikke et problem, men kan for noen bli en emosjonell og atferdsmessig utfordring, spesielt i skolen med de muntlige og sosiale kravene som stilles til elevene (Lund, 2016, s. 432). Innagerende elever fremstår som forsiktige, sosialt isolerte, engstelige og innesluttet. Disse elevene er utsatt for å utvikle sosial hjelpeløshet som vil skape store utfordringer senere i form av krav til kommunikasjon, deltakelse og samarbeid (Befring & Duesund, 2012 s.452).

Det finnes ingen fast fremgangsmåte for å definere elever som har innagerende atferd, det avhenger av alderen, personen, konteksten og kulturen. En form for atferd kan være normal i én kultur, men anses som et avvik i andre (Lund, 2004, s. 21). Generelt er det bortimot like vanlig med elever med innagerende som utagerende atferd. Videre er det mer vanlig jo eldre

elevene blir. Frem til elevene er cirka 14 år er forekomsten av innagerende atferd relativt likt fordelt mellom kjønnene, men av de eldste er det et overtall av jenter (Lund, 2004, s. 22). En av årsakene til innagerende atferd er frykt for å bli gjort narr av eller generelt bli negativt vurdert. Samtidig har de samme elevene som opplever denne frykten et ønske om å være en naturlig del av det sosiale samspillet (Lund, 2009, s. 389).

Ulike forskere har forskjellige måter å definere innagerende atferd på. Som oftest har de til felles at dette er en atferd som bryter med det som er forventet, og at atferden hemmer elevens læring og utvikling. Videre har atferden en negativ innvirkning på samspill med andre (Lund, 2004, s. 22). Lund sidestiller innagerende atferd med utagerende atferd i form av at det er et atferdsproblem som krever tiltak fra voksne (Lund, 2012, s.14). Innagerende atferd er å anse som et problem når den går mot forventet atferd, skaper utrygghet og kommer i veien for samarbeid og en åpen kommunikasjon. Videre utgjør atferden et problem når den hemmer læring og utvikling av trygge og stabile relasjoner (Lund, 2012, s. 22). De ytterste konsekvensene av slik problematferd kan komme til uttrykk gjennom utrygghet, depresjon, angst, avvisning, ensomhet, aggresjonsuttrykk og psykosomatiske plager. Måten å motarbeide dette på er at skolen fokuserer på å gi disse elevene muligheten til å utvikle et positivt selvbylde, få tro på seg selv og evner til sosial samhandling (Befring & Duesund, 2012, s. 453). Disse elevene trenger trening i sosiale ferdigheter, de må få gode og trygge støttepersoner og læreren må fokusere på tiltak som styrker selvtillit, pågangsmot og optimisme (Befring & Duesund, 2012, s. 466). Lund (2009, s. 392) understreker viktigheten av en god og tydelig lærer i lederrollen i ivaretagelsen av de innagerende elevene. Dette innebærer å skape et trygt og forutsigbart miljø gjennom å være bevisst på egen atferd og håndtering av elevens ulike behov. Videre skriver Lund (2009, s. 392) at en avgjørende egenskap hos læreren er evnen til å kunne identifisere avvisning og ensomhet i elevgruppen, og vite hvordan dette skal håndteres.

## 2.3 Anerkjennelse

Å anerkjenne handler om å se, forstå, bekrefte og verdsette et annet individ (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 50). Begrepet er også beslektet med akseptering, empati, verdsetting og lytting. Det er et viktig begrep for å forstå samspillet i relasjonsprosesser. Fra Hegels tenkning vises det til at for å kunne bli autonome er mennesket avhengig av andre. Dette betyr at for å kunne skape et differensiert og selvstendig selv trenger mennesket anerkjennelse (Bae & Waastad, 1992, s. 25). Dette er et grunnleggende og universelt behov hos alle. Om

---

anerkjennelsen mangler vil det hemme individets utvikling (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 49). Gjennom anerkjennelse blir individet knyttet til andre ved at det får en legitimering av sin opplevelsesverden (Bae & Waastad, 1992, s. 25).

Anerkjennelse kan ikke konkretiseres til en enkelt kommunikasjonsform, den er dynamisk og vil komme til uttrykk på ulike måter tilpasset situasjonen. Derfor er anerkjennelse å anse som et ideal eller en grunnleggende holdning (Bae, 1992, s. 38). Et viktig grunnlag for anerkjennelse er evnen til å kunne forstå noe fra andres perspektiv og på denne måten kunne sette seg inn i reaksjoner, følelser og atferd (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 49). Noen fremgangsmåter som kan være med på å skape en anerkjennende atmosfære er lytting, speiling, bekreftelse og innlevelse. Relasjoner som preges av slike fremgangsmåter vil være med på å ivareta selvaktelse, skape positive rolleforventninger og utvikle konstruktiv medlæring blant aktørene i relasjonen (Bae, 1992, s. 39-57). Fremgangsmåter som derimot vil motarbeide anerkjennelse er manglende innlevelse, fjernhet, kontrollerende-lukkede-spørsmål, definering, omforming og ignorering (Bae, 1992, s. 39). Dette skaper en opplevelse av mindreverd og negative holdninger knyttet til læring og utvikling (Bae, 1992, s. 57).

Det er de indre opplevelsene og følelsene som skal stå i fokus for anerkjennelsen, ikke handlinger eller prestasjoner (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 50). Om fokuset ligger på prestasjoner gir det en ytre anerkjennelse (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 56). Ved å se forbi prestasjoner, og fokusere på å gi en verdi til den andres opplevelser støttes det som kalles indre anerkjennelse (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 58). Barn som blir møtt med en slik tilnærming vil ha et grunnlag for å utvikle sin selvaktelse, ta seg selv på alvor og akseptere seg selv og sine følelser (Schibbye & Løvlie, 2017, s. 51).

## 2.4 Selvverd

Axel Honneth har utformet en modell for menneskelig selvrealisering i form av en danningsteori. Fokuset ligger på en individuell identitetsdanning ved sosialisering gjennom anerkjennelse (Jakobsen, 2013, s. 358). For at denne identitetsutviklingen skal resultere i et godt selvbylde, er det tre former som må oppfylles: selv tillit, selvaktelse og selvverdsettelse (Jakobsen, 2013, s. 358). De tre forholdene for anerkjennelse skaper selve grunnlaget for at hver enkelt skal kunne bekrefte seg selv og de rundt seg som selvstendige og individuelle (Honneth, 2007, s. 77). Selvtillit opparbeides gjennom å oppleve kjærlighet, selvaktelse handler om å anerkjennes som et likestilt individ i samfunnet mens selvverdsettelse er

anerkjennelse av de unike evner og kunnskaper hver enkelt besitter (Jakobsen, 2013, s. 358-359). I skolesammenheng er det anerkjennelse gjennom sosial verdsettelse som er mest aktuell, da denne omhandler blant annet anerkjennelse i relasjoner og kvaliteten på samspill.

Selvverd handler om å akseptere seg selv og respektere hvem man er som person (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 91). Begrepet sidestilles med selvaktelse, selvrespekt og personlig aksept (Covington & Beery, 1976, s. 6). En person med høyt selvverd er robust mot hendelser, og godtar alle sider ved seg selv. Lavt selvverd kan gå ut over livskvaliteten, og kan vises ved symptomer som hodepine, magesmerter, søvnløshet, depresjoner og angst (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 91-92). Når elever blir holdt utenfor eller oversett påvirker dette deres selvverd. Hvordan en elev vurderes av andre vises tydelig gjennom i hvilken grad eleven blir sett og bekreftet av både lærere og medelever (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 104). I samfunnet er det en tendens til at det er prestasjoner som vurderes og verdsettes ut fra hva som blir sosialt ansett som det riktige, den menneskelige verdien blir tilsidesatt (Covington & Beery, 1976, s. 6). For å oppleve trygghet, selvverd og å kunne utvikle en god mental helse krever dette først og fremst en opplevelse av tilhørighet. For at en elev skal oppleve en slik trygghet trenger den positive vurderinger og å bli behandlet med respekt (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 104). Elever som vurderer seg selv negativt står i fare for å oppleve økt ensomhet og en frykt for deltagelse faglig og sosialt fordi de ikke opplever å motta støtte fra miljøet rundt seg til å utfordre egne, negative vurderinger (Lund, 2009, s. 393).

For at elever skal fungere optimalt på skolen og ha de beste forutsetningene for læring trenger de gode og varige relasjoner med voksne. Dette innebærer at de opplever å motta gjensidig sympati og omsorg (Jakobsen, 2013, s. 363). En lærer som behersker å anerkjenne en elev utviser empatisk forståelse, ved at eleven føler seg forstått (Holten, 2011, s. 47-48). En god elev-lærer-relasjon har en sterk sammenheng med elevenes motivasjon, trivsel og tilhørighet. En del av denne relasjonen handler om at læreren gir elevene sosial støtte i form av emosjonell og instrumentell støtte. Emosjonell støtte handler om i hvilken grad eleven opplever at de blir verdsatt, akseptert og respektert. Den instrumentelle støtten baserer seg på hvor mye faglig hjelp og veiledning elevene mottar. Det ideelle er at læreren finner en balanse mellom den instrumentelle og emosjonelle støtten, for elevene trenger begge (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 223-224).

I et dissonant miljø vil en person skille seg ut, noe som gjør det enkelt for de andre i miljøet til å bli oppmerksomme på det som får personen til å skille seg ut. Noe som har en negativ

---

innvirkning på selvverdet. Personen som skiller seg ut i det dissonante miljøet vil føle seg utilpass, annerledes og med en følelse av å ikke være normal (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s.117). Det er en sammenheng mellom sosiale relasjoner og selvverd. Elever som opplever ensomhet i form av å ha lav sosiometrisk status i klassen kan som følge av dette ha et negativt selvverd (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 133). Det skolefaglige arbeidet vil kunne påvirkes om en elev har store sosiale problemer, ved at eleven ikke er i stand til å konsentrere seg. Slike sosiale problemer kan for eksempel være sosial isolasjon, utstøting eller mobbing (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 142). I en inkluderende skole er det et miljø hvor alle elever aksepteres for både sine gode og dårlige sider og hvor det er rom for å vike fra normalen ved at differensiering og tilpasning er det vanlige. Utviklingen og opprettholdelsen av et slikt miljø består av gjensidig respekt og gode relasjoner (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 221). Når skolen er preget av et inkluderende miljø har dette positive effekter på elevenes faglige og sosiale utvikling og generelle trivsel (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 222).

Om en elev skal oppleve skolen som et meningsfylt sted å være, må skolen være et sted som aksepterer og respekterer alle elever. Når eleven opplever anerkjennelse vil den utvikle seg til å handle fritt og bli selvstendig (Jordet, 2010, s. 146). For å oppnå dette må elevene oppleve autentisk mestring i skolen. En av utfordringene skolen har innenfor dette området i dag er fokuset på symbolske kunnskaps- og læringsformer. Dette fører til et ensformig utvalg av læringsaktiviteter. De elevene dette ikke passer for vil kunne oppleve mindreverd og en mangel på mestring (Jordet, 2010, s. 147). I arbeidet med å utvide repertoaret med læringsaktiviteter kan undervisningen flyttes ut av klasserommet. Dette gir en endring av de kontekstuelle betingelsene i skolen og skaper en positiv endring av elevers atferd ved at elevene må bruke flere sider av seg selv, og kan vise evner som ikke kommer frem i klasserommet (Jordet, 2010, s. 150).

I dette kapitlet har det blitt redegjort for tre hovedtemaer: Innagerende atferd, anerkjennelse og selvverd. Det er viktig med en forståelse av hva innagerende atferd innebærer, hvordan det kan identifiseres og hva slags utfordringer slike elever kan stå ovenfor. Anerkjennelse er en viktig bestanddel i den nye overordnede delen til læreplanen, og er en fremgangsmåte for å møte og akseptere alle elever. Selvverd er avgjørende for at individer skal ha det godt med seg selv og kunne utvikles, og henger tett sammen med å oppleve eller ikke oppleve anerkjennelse.

## 3. Metode

Dette kapitlet redegjør for valget av metode. Videre forteller kapitlet om valg av informanter, gjennomføring av datainnsamling og analysering. Siste del av kapitlet ser på hensyn som er tatt med tanke på validitet og etikk.

### 3.1 Kvalitativ metode

Oppgavens tema og problemstilling er lærerens ivaretagelse av innagerende elever. For å samle inn detaljert og nyansert informasjon om denne elevgruppen ble det valgt å ha et lærerperspektiv på oppgaven, og gjennomføre en kvalitativ undersøkelse (Johannessen et al, 2016, s. 28). Da er det få informanter som går i dybden på sine meninger og opplevelser (Dalland, 2017, s. 53). Her var det lærere som delte sine opplevelser om innagerende elever, noe som er et av kjennetegnene ved fenomenologiske studier. Her står enkeltindividers opplevelser står i fokus, og det søkes etter svar på hva flere tenker om det samme fenomenet (Postholm, 2010, s. 41).

#### 3.1.1 Det kvalitative forskningsintervju

I prosessen med å besvare problemstillingen ble det valgt å gjennomføre kvalitative forskningsintervjuer, siden dette er en metode som er godt egnet for å presentere meninger, holdninger og erfaringer (Johannessen et al, 2016, s. 145). I et intervju har informanter muligheten til å snakke fritt om temaet, og de kan rekonstruere opplevelser, noe som her ga muligheten til å få praksisfortellinger og lærernes egne refleksjoner og tanker fra sin lærerhverdag (Johannessen et al, 2016, s. 146).

### 3.2 Informanter

Johannessen et al (2016, s. 113) skriver at det i kvalitative undersøkelser er viktig å ha et relevant utvalg med informanter, og siktemålet skal være å få så mye informasjon som mulig ved hjelp av få informanter. Med utgangspunkt i denne oppgavens størrelse og begrensingen av tid ble det intervjuet tre lærere. En ungdomsskolelærer på 10.trinn, og to lærere fra mellomtrinnet som jobber på samme skole, men på henholdsvis 6. og 5.trinn. Informantene ble rekruttert ved å bruke et eksisterende nettverk for å finne lærere som både hadde interesse av å delta og som hadde erfaringer innenfor emnet. Denne formen for valg av informanter



---

kalles av Johannessen et al (2016, s. 117) strategisk utvelgelse, og alle valg som da gjøres er basert på bakgrunn på hva som er mest hensiktsmessig for å besvare en problemstilling.

### 3.3 Datainnsamling

For å få en god og naturlig flyt i samtalen og med mulighet til å stille oppfølgingsspørsmål ble det valgt å gjennomføre semistrukturerte intervjuer. Dette innebar at det lå en intervjuguide til grunn som sørget for at alle respondentene fikk de samme spørsmålene. Under selve intervjuene varierte spørsmål, temaer og rekkefølge ut fra hvilken vei samtalen naturlig gikk (Johannessen et al, 2016, s. 148). Teamene som ble diskutert handlet om lærernes oppfatninger av innagerende elever, elevenes utfordringer, lærerens rolle og hvilke fremgangsmåter som kan være gode i møte med disse elevene. Eventuelle oppfølgingsspørsmål ble dannet under selve intervjusituasjonen. At alle informanter forholdt seg til det samme opprinnelige rammeverket av spørsmål forenklet prosessen med analysering (Johannessen et al, 2016, s. 148).

Intervjuene ble tatt opp med lydopptaker for å sikre at all informasjon ble med og at riktig ordlyd ble bevart, noe som ellers kunne gått tapt ved notering (Johannessen et al, 2016, s. 155). Informantene hadde mulighet til å nekte lydopptak, alternativet var da og notere intervjuet og at informantene måtte godkjenne notatene rett etter endt intervju. I etterkant av intervjuene ble lydopptakene transkribert og deretter slettet som en del av prosessen med å sikre informantenes anonymitet.

### 3.4 Analyse av data

For å få mening fra kvalitative data, må de tolkes (Johannessen et al, 2016, s. 161). Ved hjelp av de transkriberte intervjuene har fokuset vært å finne mønstre i materialet som det er mulig å trekke en konklusjon fra (Johannessen et al, 2016, s. 162).

Den første delen av analyseprosessen var å utarbeide en kategorisk inndeling ved å ta utgangspunkt i spørsmål fra intervjuguiden hvor de svarene som overlappet hverandre ble satt sammen under samme kategori (Johannessen et al, 2016, s. 165). Etter denne kategoriseringen ble materialet kortet ned ved å lage koder gjennom å hente ut nøkkelord fra sitater og sortere de som handlet om det samme. Dette resulterte i en tabell med enkle kodeord, og tilhørende sitater. Innholdet i tabellen er utfyllende presentert i kapittel 4. Videre ble dette i kapittel 5

drøftet i lys av oppgavens teoretiske bakteppe for å finne sammenfall og forskjeller som kunne gi svar til problemstillingen.

### 3.5 Ethiske valg

Informantene ble i forkant av intervjuene informert om hensikten med oppgaven og hva informasjonen skulle brukes til, de fikk intervjuguiden i god tid før samtalen. Her ble de informert om oppgavens innhold, problemstilling og målsetting, i tillegg til spørsmålene de skulle svare på. Denne måtte de signere på ved intervjuet, siden dette fungerte som samtykkeskjema (Postholm, 2012, s. 145). På denne måten var det mulig å unngå eventuelle ubehagelige situasjoner om noen spørsmål kunne være vanskelige å svare på.

Informantene er anonymisert i oppgaven. Dette ble både gjort for å bevare informantenes privatliv, men også for å ikke kunne spore eventuelle tilfeller og elever som måtte komme frem i fortellinger (Postholm, 2010, s. 150).

### 3.6 Validitet og reliabilitet

For å sikre oppgavens validitet og reliabilitet ble det valgt ut tre lærere fra to ulike skoler i denne studien. Dette handler om i hvor stor grad informasjonen som er samlet inn er pålitelig og om det som er undersøkt gjenspeiler virkeligheten (Johannessen et al, 2016, s. 36). Oppgaven fikk forskjellige innfallsvinkler som var uavhengige fra hverandre, og som ikke kunne bli påvirket av en felles skolepraksis. De to lærerne fra samme skole jobber ikke på samme klassetrinn.

Ved å søke etter sammenfall med data fra intervjuene og litteratur i oppgavens drøfting og konklusjon var dette med på å bygge opp under oppgavens validitet ved at oppgavens resultater kan bekreftes fra flere forskjellige områder. Dette gir et sikrere resultat (Postholm, 2012, s. 132).

---

## 4. Funn/presentasjon av data

I dette kapitlet blir datamaterialet presentert og analysert. Materialet er tematisk organisert i kategorier: de innagerende elevene, oppdage innagerende elever, skolerelaterte problemer og konkrete arbeidsmetoder.

### 4.1 De innagerende elevene

Alle informantene var enige i at innagerende elever kjennetegnes av å være stille, gjør lite ut av seg, fremhever seg ikke og kan ha dårlig selvtillit. En informant beskrev det slik: *«Du tenker jo med en gang at det er en stille elev som er litt sånn unnselig på en måte, som ikke gjør noe ut av seg. Litt usikker kanskje, dårlig selvtillit, er jo det du ser for deg»*. Videre kommer det frem at det finnes ulike grader av denne atferden og at det er situasjonsavhengig. Det sies at dette er usynlige elever som læreren kan oppleve å glemme: *«En innadvendt elev kan være en elev der du føler når timen er omme: Var eleven tilstede, eller var den ikke det?»*

Det er en liten enighet hos informantene at denne atferden opptrer litt oftere hos jenter, men at det like gjerne forekommer blant gutter. To av informantene mener at innagerende elever er innenfor hele spekteret når det kommer til faglig nivå og personlighetstyper. De viser til at de innagerende ikke følger et mønster. Den ene informanten sier: *«Men det er jo veldig forskjell på dem, både det faglige nivået, i personligheten og alt, og det synes jeg er like variert som, ja, de andre elevene»*. Den tredje informantene setter likhetstegn ved at disse elevene ofte har problemer med skolearbeidet, og at dette forsterkes fordi eleven ikke tørr å be om hjelp. Samme informant forteller også at disse elevene ikke nødvendigvis trenger å ha problemer sosialt.

### 4.2 Å oppdage de innagerende elevene

To informanter forteller at det er veldig lett å identifisere de innagerende elevene. De forteller hvor viktig det er å bruke tid på å observere og lese elevene og at de innagerende utmerker seg gjennom kroppsspråk og blikk.. Det beskrives slik: *«[...] jeg skal jo se alle elever, men du klarer ganske raskt å fange de opp synes jeg. Jeg synes ikke det er så veldig vanskelig egentlig, det er ganske lett å se»*. Noen eksempler som nevnes er å utnytte inspeksjoner til observasjon og ellers fange opp hvilke elever som følger deg med blikket i klasserommet. Den ene av

informantene forteller hvordan disse elevene er veldig sjenerte, men at de ønsker oppmerksomhet:

*Jeg ser veldig fort en innadvendt elev i nye klasser som jeg tar. Og jeg ser det på dem på en måte, det er kroppsspråket, de vil egentlig ikke synes, men følger deg med blikket [...] Dem er så sjenerte, men allikevel synes jeg dem roper på oppmerksomhet.*

Den tredje informantene synes ikke det er lett å identifisere innagerende elever. Det trekkes frem at læreren har lett for å tro at alt er i orden med eleven fordi den ikke ber om hjelp eller gjør noe ut av seg. Faren med dette er at det kan ta lang tid før det settes inn tiltak. Her understrekes nytten og verdien av kartlegginger:

*Fordi at vi tror at alt tilsynelatende er greit så lenge de ikke sier ifra og ber om hjelp [...] Det viser jo også hvor viktig kartlegging er, at vi oppdager dem i tide og at de ikke blir sittende der og ikke får hjelp. Det er jo det som er faren med dette her.*

### 4.3 Skolerelaterte problemer for innadvendte elever

Om utfordringene de innagerende elevene kan ha i skolen er det i sosiale samspill og relasjonsbygging informantene mener det er mest vanskelig. Ulike aspekter innenfor dette oppsummeres slik av en informant: «Alt fra hvordan man fungerer i en klasse, klassedynamikken blir vanskelig i forhold til læring, i forhold til å danne relasjoner til både lærer og medelever». Et annet aspekt som nevnes av flere er hvordan den utagerende atferden til medelever går på bekostning av de innagerende: «[...] vi går jo etter lyden, ikke sant? Er det en elev som stadig gir lyd fra seg så vil den jo bli hørt, mens de her innadvendte elevene de er jo mer, usynlig vil jeg kalle det». Dette nevnes flere ganger i løpet av intervjuene av alle informantene.

Utfordringen med relasjonsbygging med innagerende elever er at det kan være veldig tidkrevende og kreve mye tålmodighet fra lærerens side. Alle informantene er klare på at til tross for at relasjonsbygging med disse elevene kan være vanskelig, så er det alltid lærerens ansvar:

*Det som er mest utfordrende er jo å få til den relasjonen med de elevene, og opparbeide det som skal være tryggheten for de [...] Det er jo mitt ansvar for alle elevene at de for*

---

*det første skal få læring og utvikle seg. Og jeg har ansvaret for relasjonen mellom meg og eleven, og egentlig mellom elevene og.*

En annen utfordring med elevenes relasjoner, er hvordan de fungerer sammen med andre elever. Det som to av informantene trekker frem er hvordan de innagerende elevene kan knytte seg til noen få enkeltpersoner og få en sterk tilknytning til dem. Det blir mange såre relasjoner hvor den innagerende eleven blir veldig avhengig av de relasjonene, og som får utfordringer om de få vennene er borte eller hvis de må jobbe sammen med andre: «*De knytter seg veldig til enkeltpersoner, og om de opparbeider seg noen relasjoner, så blir de veldig knyttet til de få de klarer å det tillitsforholdet til. Da blir det så veldig sårt*».

Et av problemene de innagerende elevene også kan få når de har få relasjoner er at de andre elevene ikke ser hva eleven er god for. Utfordringen til læreren blir da å få løftet eleven frem og bevisstgjøre de andre elevene. Dette kan være en tidkrevende prosess fordi elevene plasserer hverandre i båser, og det er ikke lett å skulle bryte ut av disse: «*De får jo ofte den rollen, at de går inn i et mønster på en måte [...] litt vanskelig å komme ut av den rollen liksom. For du blir jo veldig sånn av medelever, tenker jeg, plassert*».

Informanten som mener at innagerende elever har skolefaglige problemer viser til at disse problemene ofte får utvikle seg. Utfordringen ligger i klasseromssituasjonene hvor de mer høylytte elevene fanger lærerens oppmerksomhet og kanskje setter noen usynlige regler for hvordan oppførselen i klasserommet skal være. Da vil ikke disse elevene tørre å be om hjelp, og vil bare komme dårligere og dårligere ut skolefaglig. Denne informanten forteller om hvordan disse situasjonene skaper mye dårlig samvittighet ovenfor disse elevene:

*De som er stille og rolige, de blir på en måte litt sånn stemoderlig ivaretatt, og akkurat den biten er vanskelig og utrolig viktig at vi har fokus på. At vi klarer å få dem opp og frem og finner ut i hvert fall hva vi kan gjøre for at de i hvert fall skal tørre å be om hjelp når de står fast.*

## 4.4 Konkrete arbeidsmåter

Alle informantene snakker om at det er viktig å skape og vedlikeholde en god relasjon med eleven slik at den føler seg trygg på læreren og genuint opplever at den bryr seg. Det sies blant annet: «*[...] hvis man bygger sånn at man får den tryggheten og relasjonen til de, så vil det få*

*ringvirkninger for deres sosiale liv i elevflokken og vennegjengen». Dette kan gjøres gjennom å vise interesse for det eleven gjør, anerkjenne eleven, verdsette eleven og å se eleven hver eneste dag: «Det er så lite som skal til. Bitte lite. Bare bli sett. Pratet med. Anerkjent. Bruke dem som gode modeller [...] det synes jeg kanskje er det minst arbeidsomme, det er å få dem opp og frem».*

To av informantene snakker om den makten læreren har i form av hvor elever plasseres i klasserommet og gruppesammensetninger, og hvor viktig det er at denne makten brukes riktig: *«Det er jo mye vi lærere egentlig kan styre med nettopp plasseringer og gruppesammensetninger. Alt det her gir oss ganske stor makt, selv om vi tror at vi ikke har det».* Det fortelles blant annet om at man kan knytte den innagerende eleven sammen med elever som vil bygge de opp, og at man skal styre unna andre elever.

Hjem-skole-samarbeid blir tatt opp av informantene med litt ulike vinklinger. Det nevnes at det er viktig med en åpen dialog med hjemmet for å vise at vanskelige ting snakkes om: *«Ha god kommunikasjon med hjemmet om det her, at du er åpen om det. At du ikke bare tenker: nei det prater vi ikke om».* En annen vinkling på relasjonen med foresatte er å finne ut av om det er forhold i hjemmet som kan forklare noe av elevens atferd. Det kan være dårlige hjemmeforhold, eller at foresatte overfører egne frykter og atferd til barna. Det understrekes av alle informantene at utviklingssamtalene er en viktig arena for å bygge på lærerens forståelse av eleven, men også for å ha en god dialog med hjemmet og finne måter for å konkret jobbe sammen:

*Ofte kan man jo få svar på utviklingssamtaler. Det kan jo faktisk være sånn at du ser i møte med foreldrene, at man kan skjønne at: Okei, de er litt sånn. Kanskje foreldrene også er litt stille, litt sånn forsiktige. Og det kan jo være ting som ligger i, noe på hjemmebane som gjør at eleven har en slik personlighet [...] jeg har i hvert fall opplevd det noen ganger at jeg har fått sånn aha-opplevelse i møte med foreldrene.*

En av informantene trekker frem verdien av å møte elevene i døren om morgenen. Og forteller hvor viktig det er å faktisk se og bekrefte eleven. Gi eleven konkrete kommentarer, og snakke med dem. Da viser læreren at eleven er ekstra viktig for dem, og dette er særs viktig for innagerende elever fordi denne informanten er overbevist om at disse elevene veldig gjerne vil bli sett:

---

*Se vedkommende, bekreft vedkommende [...] vær veldig konkret. Og det ser jeg gleder dem. Vi gjør dem jo ekstra viktige [...] For de vil jo bli sett, jeg er helt overbevist om at de vil bli sett. Men det er vårt ansvar, og det er vi som må gjøre det lettere for dem. Og hvis vi ikke gjør det, så blir det verre og verre.*

Å synliggjøre eleven og få medelevene til å se verdiene den eleven har er noe alle informantene snakker om. Her er det viktig å bli kjent med hva som er elevens sterke sider for å vite hva man kan spille videre på: «[...] synliggjøre for de andre elevene i rommet at denne her eleven også er en verdifull elev i klassen. Også prøve å bygge de opp, gradvis». Disse elevene kan så fremt de går med på det selv brukes som modeller for andre elevene, for eksempel at læreren trekker frem deres tekst som et godt eksempel på hvordan en oppgave skal løses. I begynnelsen må læreren i større grad være den innagerende elevens talerør ovenfor de andre, men dette vil endre seg etter hvert som elevens selvbilde øker.

Å styrke sosial kompetanse gjennom å gi eleven gode, felles opplevelser blir tatt opp av en informant. Her eksemplifiseres det med en fast turdag i måneden hvor siktemålet er å styrke klassens sosiale miljø: «Ha mange sånne opplevelser sammen tror jeg på, masse opplevelser. Vi har jo turdag en gang i måneden for at vi skal styrke det sosiale miljøet». Det viktige her er å ikke alltid fokusere på at skoledagen må fylles med læringsaktiviteter. Et annet poeng er at elevene får mulighet til å styrke seg selv som mennesker fordi dette er et grunnlag for videre læring.

## 5. Drøfting

Dette kapitlet diskuterer funnene i intervjuanalysen ved å belyse data ved hjelp av teori og gjennom dette lete etter fremgangsmåter som kan besvare problemstillingen.

### 5.1 Innagerende elever

Samtlige informanter beskriver innagerende elever som stille, usynlige, usikre og med lav selvtillit. Den ene informantene nevner at dette er elever som læreren må tenke seg om i etterkant av timen om de faktisk var til stede. Jung mener innagerende atferd kommer til uttrykk gjennom å ha et subjektivt syn på verden og møte omgivelsene ved å være forsiktig og trekke seg tilbake i møte med noe nytt (Jung, 1975, s.71, Befring & Duesund, 2012, 451-452). Ogden skriver om hvordan de innagerende fokuserer mer og søker etter meningen til det som skjer (Ogden, 2015, s. 167). Lund konkretiserer ytterligere i sin forklaring ved å skrive hvordan følelser, opplevelser og tanker rettes mot individet (Lund, 2012. s. 27). Sett i lys av oppgavens problemstilling handler det for læreren om å først og fremst bli bevisst på hvilke elever som har en innagerende atferd og i hvor stor grad dette gjør seg gjeldende faglig og sosialt.

Selv om informantene ga veldig konkrete beskrivelser på hva innagerende elever er, så var de klare på at det var ulike grader av atferden og at det er situasjonsavhengig. En elev kan fremstå som mye mer selvsikker utenfor klasserommet, eller i enkelte sosiale situasjoner. Lund skriver om viktigheten av at læreren har en forståelse for at atferden preges av situasjonen og konteksten, og at læreren ikke må kategorisere eleven ut fra en enkelt situasjon (Lund, 2012, s. 29). Jung skriver også at innagerende eller utagerende atferd ikke er en fast tilstand ved en person, men noe som tilpasses til situasjonen (Jung, 1975, s. 21). Informantene nevner ved flere anledninger at innagerende elever kan bli puttet i bås av sine medelever, og bli tildelt en forventet rolle som det kan være vanskelig å komme ut av. Dette kan også gjelde for lærere om de ikke er bevisste på at atferd kan være situasjonsavhengig. En viktig motvekt er at læreren fokuserer på relasjonsbygging som informantene viser mye til. Det handler om bli kjent med eleven, og forstå bakgrunnen for hvorfor de i noen tilfeller har en innagerende atferd.

Ogden skriver at elever med innagerende atferd kan bli usynlige sammenlignet med utagerende elever. Dette fører til at denne elevgruppen kan bli oversett eller glemt (Ogden, 2015, s. 179). Lund skriver at disse elevene får lite eller ingen oppmerksomhet fordi de ikke



---

forstyrrer lærerne eller andre voksne. En av grunnene til dette er at voksne bagatelliserer elevens atferd, og at det er lett å konkludere med at eleven har det bra siden den ikke sier noe annet (Lund, 2012, s. 22). En av informantene passer til det bildet litteraturen gir av det å kartlegge de innagerende elevene i klassen. Informanten forteller at dette er usynlige elever som det er vanskelig å oppdage, og som det antas at har det bra og klarer seg godt på skolen. Resultater fra kartlegginger blir trukket frem som en måte å oppdage elevene. De andre informantene mener det er veldig lett å oppdage de innagerende elevene. De nevner at kroppsspråk, blikk og oppførsel er avslørende. Den ene informanten understreker hvor viktig det er å utnytte mulighetene en lærer har til å observere elevene sine for å lære mer, gjennom blant annet inspeksjoner.

## 5.2 Utfordringer

Når det gjelder utfordringer innagerende elever kan ha i skolen viser alle informantene til relasjonsbygging. Utrygghet blir også nevnt, og eksemplifisert med ubehaget elevene kan oppleve når de får beskjed om å danne grupper på egenhånd. En tredje utfordring er at disse elevene lett blir usynlige, de kan gå en hel skoledag uten å ha blitt lagt merke til av noen. Litteraturen gir et noe dårligere bilde av de innagerende elevene, det nevnes blant annet at de kan oppleve vansker som utrygghet, angst, depresjoner og psykosomatiske problemer (Befring & Duesund, 2012, s. 453). Ogden kaller dette for innagerende vansker. Dette handler om passivitet og tilbakeholdenhet i samspill med medelever og lærere (Ogden, 2015, s. 169-170). Også Lund viser til disse vanskene i tillegg til avvisning, ensomhet og økte aggresjonsuttrykk og at dette kommer av at atferden har fått hemme læring og stabile relasjoner (Lund, 2012, s. 22). Det kommer ikke frem hos informantene at det er så store utfordringer for disse elevene som litteraturen forteller.

Utfordringen med relasjonsbygging som informantene snakker om sier de kommer av usynlighet og sosial tilbaketrekking. Det nevnes at det er viktig å skape trygghet mellom eleven og læreren og at læreren må komme seg innpå eleven slik at den vet hvordan eleven kan få hjelp til sin læring og utvikling. Informantene er enige i at dette er en lang prosess som krever mye tålmodighet, de understreker at denne relasjonsbyggingen alltid er lærerens ansvar. Relasjoner med medelever kan ofte være en utfordring for de innagerende elevene, og informantene snakker om sosiale samspill inni og utenfor klassen. Elevers motivasjon, trivsel og tilhørighet lar seg i stor grad påvirke av lærer-elev-relasjonen. En del av dette er at læreren

må gi eleven emosjonell støtte gjennom å verdsette, akseptere og respektere (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 223). Lund skriver om viktigheten av en tydelig og god klasseledelse, og da særlig i møte med innagerende elever. Læreren må være bevisst på hvordan den møter disse elevene og jobber med de gjennom å skape et trygt og forutsigbart miljø (Lund, 2009, s. 293). En av informantene snakker om at det er viktig å legge til rette for forutsigbarhet gjennom at elevene vet hva som skal skje, de vet hvor de sitter og blir forberedt på situasjoner som kan være vanskelig. En annen informant er mer opptatt av å utfordre elevene, men da ved å ha trygge og konkrete rammer. For eksempel ved å ha tydelige fremgangsmåter ved muntlige presentasjoner, og å ufarliggjøre slike situasjoner.

Informantene bruker begrepet usynlig i sin forklaring av de innagerende elevene, og at utfordringen er at de ikke blir sett eller hørt. Bae skriver at i motarbeidelsen av anerkjennelse er det relasjoner som er preget av definerings, fjernhet og ignorering. Om dette får utvikle seg vil det bryte ned selverdet og vil utvikle en negativ holdning til læring og utvikling (Bae, 1992, s. 57). Sosial verdsetting av individet brytes ned av nedverdiggelse og krenkelse (Honneth, 2017, s. 139). Dette utdypes ved at alle mennesker har en særegen sårbarhet, og at alle har et selvbilde som er avhengig av å stadfestes av andre. Om dette ikke forekommer eller skjer på en måte som treffer den gitte sårbarheten, kan dette være skadelig for elevens identitet (Honneth, 2017, s. 140). En av informantene tror at utfordringene de innagerende elevene har bare vil forsterke seg om de ikke får hjelp. Dette kan være å gå glipp av ting faglig fordi eleven ikke tørr å si fra når den ikke forstår, og også sosialt fordi relasjonsbyggingen er utfordrende.

### 5.3 Ivareta innagerende elever

To av informantene snakker om viktigheten av å få frem verdiene til de innagerende elevene for medelevene, blant annet ved å bruke de som modeller. Videre utdypes dette med at elevene stempler hverandre og putter hverandre i båser som det er vanskelig å bryte ut av, og derfor må læreren få frem hvor verdifull hver enkelt elev er og hva de har å bidra med i fellesskapet. I prosessen med å utvikle et godt selvbilde trenger individet å oppleve sosial verdsetting. Dette skjer ved at individet får et positivt bilde av de konkrete egenskapene og ferdighetene som gjør at det skiller seg fra andre gjennom å bli anerkjent for sine bidrag til fellesskapet. Hva som legges til grunn for den sosiale verdsettingen bestemmes av kulturen (Honneth, 2007, s. 131). Dette kan anses som en løsning på det som omtales som dissonante miljøer. Dette er

---

miljøer hvor det å være annerledes er merkbart og anses som noe negativt (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 117).

Anerkjennelse handler om å se, forstå, bekrefte og verdsette noen, og det skilles mellom indre og ytre anerkjennelse. Den ytre handler om fokus på prestasjoner og handlinger, mens den indre fokuserer på følelsene og tankene bak handlingene (Løvlie & Schibbye, 2017, s. 50). Fokus på både det indre og det ytre kan være en utfordring da samfunnet har en tendens til å måle prestasjoner fremfor å se på hva slags menneskelig verdi som kan ligge bak (Covington & Beery, 1976, s. 6). Informantene bruker ikke begrepene indre og ytre anerkjennelse, men bruker i praksis begge. De ser den innagerende eleven og blir kjent med dens grenser og hvor mye den kan utfordres. De fokuserer på å bruke elevene som modeller for de andre, og den ene informanten sier at læreren kan fungere som elevens talerør frem til de tørr å snakke for seg selv. Arbeidet med å gjøre ulikheter og forskjeller mellom elevene til en normal kalles for en inkluderende skole. Dette er et fellesskap hvor alle godtas for den de er med sine gode og dårlige sider (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 221).

En informant snakker om det daglige møtet med de innagerende elevene og om viktigheten av og alltid se og bekrefte. Det understrekes at det er lite som skal til; se eleven, still konkrete spørsmål, møt eleven i døra om morgenen, og alltid anerkjenne. Bae skriver at anerkjennelse ikke utgjør en enkelt kommunikasjonsform, men er dynamisk og tilpasses situasjonen. Som følge av dette skal anerkjennelse optimalt være en grunnleggende holdning som skal styre atferd (Bae, 1992, s. 38). Dette handler om å lytte, bekrefte, stille undrende spørsmål og å forstå eleven (Bae, 1992, s. 39). I følge Hegels tenkning er alle mennesker avhengige av andre mennesker og deres bekreftelse og anerkjennelse for å kunne utvikle seg. Dette er et universelt behov og legger til rette for å skape autonome, selvstendige og trygge individer (Bae & Waastad, 1992, s. 25, Schibbye & Løvlie, 2017, s. 49). En av informantene var veldig opptatt av at selv om de innagerende elevene er sjenerte og trekker seg unna, så er informanten overbevist om at disse elevene har et sterkt ønske om å bli sett. Noe som støttes av undersøkelsene til Lund som forteller at innagerende atferd blant annet kommer til uttrykk ved frykt for negativ vurdering av medelever. Til tross for at en elev er innagerende, så har den likevel et ønske om å være en naturlig del av det sosiale samspillet i klassen (Lund, 2009, s. 389).

En av informantene snakket om at det er viktig å ikke alltid måtte legge til rette for læringsaktiviteter, men også gi elevene mulighet til å jobbe med sosial kompetanse og å styrke

seg selv som menneske. Dette ble eksemplifisert med å ha faste turdager hver måned hvor elevene får være ute sammen og gjøre ulike aktiviteter som krever samarbeid og evner som ikke nødvendigvis kommer til uttrykk i et klasserom. Jordet skriver om verdien av at alle elever skal oppleve seg respektert for den de er, og skal dette være mulig må fokuset bort fra at alt viktig arbeid må skje i klasserommet. For de elevene som ikke mestrer livet sosialt eller faglig i klasserommet vil kunne oppleve å føle seg mindreverdige, noe som vil gå utover læring og utvikling (Jordet, 2010, s. 146-147). Når elever blir sett og mottar bekreftelse fra medelever og lærere vil dette styrke deres selvverd og gjøre de mer robuste (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 104). Befring & Duesund skriver om at elever trenger trening i blant annet sosial samhandling gjennom å oppleve genuin sosial gjensidighet i arbeid med andre. Dette vil bygge opp elevens selvtillit, pågangsmot og optimisme (Befring & Duesund, 2012, s. 453-466).

---

## 6. Konklusjon

Utgangspunktet for denne oppgaven har vært å undersøke fremgangsmåter som egner seg for lærerens ivaretagelse av innagerende elever. Dette har blitt studert gjennom en kvalitativ studie hvor resultatene har blitt drøftet opp mot teori om anerkjennelse, selvverd og innagerende atferd. Studien har vist at de innagerende elevene oppleves å være usynlige, engstelige og som lett kan glemmes av både lærere og medelever. Innagerende atferd i seg selv trenger ikke være negativt, men blir et problem for eleven når det hemmer læring og sosialt samspill (Befring & Duesund, s.452). Om disse elevene ikke blir sett tidsnok og blir ivaretatt kan dette i verste fall utvikle seg til alvorlige atferdsproblemer og psykiske utfordringer. En viktig motpart til dette er anerkjennelse av alle elever. De skal sees og bekrefte hver dag, og de skal oppleve at deres bidrag til fellesskapet er verdifullt (Regjeringen, 2017, s. 6). Utfordringen med de innagerende elevene og deres vansker er at siden de er stille og trekker seg unna så kan de risikere å gå under lærerens radar over lang tid. Derfor er det avgjørende at anerkjennelse er et daglig ideal hos læreren, det skal gjøres hver dag gjennom at elevene opplever å ha blitt sett og hørt (Bae, 1992, s. 38).

Studien viser at relasjonsbygging er en viktig faktor for at læreren først og fremst skal kunne identifisere de innagerende elevene, men også for å kunne anerkjenne og møte de utfordringene disse elevene har. De innagerende elevene har behov for trygge og stabile relasjoner hvor de kan forutse hva og når noe skjer (Lund, 2009, s. 392). Når læreren bruker tid på å danne gode relasjoner vil det hjelpe de med å forstå bakgrunnen for den innagerende atferden. Innagerende atferd er ikke noe statisk, men vil endre seg fra situasjon til situasjon. Så om læreren skal kunne hjelpe den innagerende eleven må læreren forstå når og hvorfor atferden forekommer. En bestanddel av dette er en åpen dialog med hjemmet. Dette viser både en åpenhet mot eleven, men kan også være med å gi svar på elevens atferd. Læreren må være en god klasseleder og kunne tilrettelegge for et inkluderende miljø (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 221). I det rent konkrete handler det om å bruke lærermakten på en bevisst og god måte. Dette kan være gruppesammensetninger, plassering av elever i klasserommet, bruke elever som modeller for hverandre og å skape trygge rammer hvor elever kan utfordres og utvikles. For mange innagerende elever er det særlig viktig med utvikling av sosial kompetanse. Her må elevene få oppleve gode samarbeidssituasjoner, gjerne utenfor klasserommet og som ikke er rene teoretiske læringssituasjoner. Dette handler om å endre de kontekstuelle betingelsene for hva som skjer i løpet av skoledagen (Jordet, 2010, s. 150).

## Litteraturliste

- Bae, B. (1992). Relasjon som vågestykke – læring om seg selv og andre. I B. Bae & J. E. Waastad, *Erkjennelse og anerkjennelse. Perspektiv på relasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget
- Bae, B. & Waastad, J. E. (1992). *Erkjennelse og anerkjennelse. Perspektiv på relasjoner*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Befring, E. & Duesund, L. (2012). Relasjonsvansker. Psykososial problematferd. I E. Befring & R. Tangen (Red.). *Spesialpedagogikk*. Oslo: Cappelen Damm.
- Covington, M. V. & Beery, R.G. (1976). *Self-worth and school learning*. USA: Holt, Rinehart and Winston
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Holten, S. (2011). *Trygg klasseledelse – i dialog med elevene*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Honneth, A. (2007). *Kamp om anerkjennelse*. Oslo: Pax Forlag
- Jakobsen, J. (2013). Axel Honneth – Anerkjennelse, danning og utdanning. I I. Straume (Red.) *Danningens filosofihistorie*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo: Abstrakt Forlag
- Jordet, A. (2010). *Klasserommet utenfor: Tilpasset opplæring i et utvidet læringsrom*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag
- Jung, C. G. (1975). *Psykologiske typer*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag
- Lund, I. (2004). *Hun sitter jo bare der! Om innagerende atferd hos barn og unge*. Bergen: Fagbokforlaget
- Lund, I. (2008). "I just sit there": shyness as an emotional and behavioural problem in school. *Journal of Research in Special Educational Needs*, 8(2), 78-87
- Lund, I. (2009). An Exploration of self-awareness among shy adolescents. *Young – Nordic Journal of Youth Research*, 17(4), 375-397

---

Lund, I. (2012). *Det stille atferdsproblemet. Innagerende atferd i barnehage og skole*. Bergen: Fagbokforlaget

Lund, I. (2016). `When words don't come easy`: personal narratives from adolescents experiencing shyness as an emotional and behavioural problem in the school context. *British Journal of Special Education*, 43(4), 432-447

Ogden, T. (2015). *Sosial kompetanse og problematferd blant barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk

Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode – En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget

Regjeringen. (2017). *Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen*. Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>

Schibbye, A-L. L. & Løvlie, E. (2017). *Du og barnet. Om å skape gode relasjoner med barn*. Oslo: Universitetsforlaget

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2013). *Skolen som læringsarena – Selvoppfatning, motivasjon og læring*. Oslo: Universitetsforlaget

## **7. Vedlegg**

### 7.1 Vedlegg 1: Intervjuguide/samtykkeerklæring

## **Samtykkeerklæring**

### **Informasjon**

#### **Bakgrunn og formål med prosjektet**

Dette og det følgende intervjuet er en del av den kvalitative datainnhenting til en bacheloroppgave ved høyskolen i Innlandet våren 2018. Oppgaven fokuserer på innadvendte elever, og hvordan disse kan møtes og ivaretas på en god måte. Gjennom intervjuer med lærere skal det hentes inn data som skal knyttes opp til teori for å komme frem til noen konkrete arbeidsmetoder opp mot denne elevgruppen.

#### **Datainnsamlingens bruksområde**

Informasjonen som kommer frem i intervjuene vil brukes for å få underbygget lærerperspektivet og en forankring til praksisfeltet når de ulike arbeidsmetodene for å arbeide med disse elevene blir sett på. Ved å støtte opp under uttalelser fra intervjuene med litteratur, vil dette understreke effekten av de ulike fremgangsmåtene.

#### **Dokumentasjon og opptak**

Intervjuet vil bli tatt opp og lagret midlertidig for å forhindre at informasjon blir oppfattet feil og for å fjerne risikoen for å miste informasjon. Om informanten ikke samtykker i at intervjuet blir tatt opp vil det bli gjort skriftlige notater underveis, disse må informanten se over og godkjenne rett etter endt intervju.

I etterkant av intervjuet vil lydopptaket blir transkribert, når denne prosessen er ferdig vil opptaket bli slettet.

For at det ikke skal være mulig å gjenkjenne elever, lærere, skoler eller eventuelle hendelser ut fra informasjonen som kommer frem i intervjuet, vil alle informanter bli anonymisert. Dette



---

gjelder både eget navn og navn på arbeidssted. Informantene vil i oppgaven bli henvist til som Lærer 1, Lærer 2, osv.

## Spørsmål

Dette er de veiledende spørsmålene for intervjuet. Oppfølgingsspørsmål og andre spørsmål kan bli lagt til ut fra hvordan samtalen utvikler seg.

1. Hvordan vil du beskrive en innadvendt elev?
2. Hva er din oppfatning av hvilke elever som er innadvendte?
  - a. Kan du si noe om variasjonene i gruppen innadvendte elever?
3. Hva slags problemer kan en innadvendt elev møte i skolen?
4. På hvilket punkt blir den innadvendte atferden et problem for eleven?
5. Hvilke erfaringer har du med innadvendte elever?
6. Hvilke utfordringer opplever du i relasjon til denne gruppen elever?
  - a. Hva kan være grunnene til at du opplever det slik?
7. Hva er dine tanker om at vi har en skole i dag som etterspør ekstroverte verdier?
8. Hvordan arbeider du med/overfor elever som er innadvendte?
  - a. Er det konkrete arbeidsmetoder du anvender som er særlig gode?

Jeg samtykker med dette til å delta i et intervju om mine erfaringer knyttet til innadvendte elever og ivaretagelse av disse i skolen.

Jeg er informert om at deltagelsen er frivillig, at all informasjon jeg oppgir blir anonymisert slik at det ikke kan spores tilbake til meg, arbeidssted eller elever og at lydopptakene blir slettet når transkriberingen er ferdig.

---

Navn

---

Dato